

СТАН ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ У ПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ ПРИЧОРНОМОРСЬКИХ РЕГІОНІВ

Захарін С.В.

Проаналізовано стан інвестиційної активності у промисловому комплексі причорноморських регіонів. Виділено ключові особливості інвестиційного процесу у причорноморських регіонах. Обґрунтовано пропозиції щодо стимулювання інвестиційної активності.

Постановка проблеми, актуальність теми дослідження.

Актуальним завданням економічної науки є дослідження форм і методів стимулювання інвестиційного забезпечення економічного розвитку причорноморських регіонів. Окремі питання посилення позитивного впливу державного регулювання на тенденції розвитку інвестиційного процесу у причорноморських регіонах не мають практичного вирішення.

Недосконалість управління інвестиційним забезпеченням економічного розвитку причорноморських регіонів спричинена, зокрема, недостатньою привабливістю інвестиційно-інноваційного клімату у цих регіонах, незробленістю комплексного підходу при формуванні та реалізації державної регіональної політики, недостатнім застосуванням важелів та інструментів державної підтримки інвестиційно-інноваційної активності, недовістю бюджетно-податкових методів регулювання інвестиційного забезпечення регіонального економічного розвитку тощо.

З огляду на викладене потребують поглибленого дослідження окремі питання стимулювання інвестиційної активності у промисловому комплексі причорноморських регіонів.

Аналіз досягнень і публікацій по темі дослідження. Аналіз публікацій [1-4] дозволяє зробити висновок, що в умовах трансформаційної економіки основними напрямками регіональної інвестиційної політики є:

- контроль над інвестуванням у найважливіші об'єкти,
- зміна джерел фінансування інвестицій, заміщення бюджетних асигнувань ресурсами приватних інвесторів (корпоративних і індивідуальних),
- перехід на нові організаційні форми і економічні методи керування інвестиційними проектами,
- пріоритетність проектів, що мають високу значимість, швидку

окупність, вигідність з погляду створення нових робочих місць і надходжень «швидких грошей» у місцевий бюджет.

Одначе у літературі досить слабо представлені результати досліджень проблем і перспектив організації інвестиційного процесу у промисловому комплексі причорноморських регіонів.

Мета статті – викласти результати дослідження актуальних проблем стимулювання інвестиційної активності у промисловому комплексі причорноморських регіонів.

Виклад основного матеріалу. Нинішній соціально-економічний стан причорноморських регіонів характеризується проявами гострих кризових явищ, виникнення та розвиток яких обумовлені не лише зовнішніми викликами та несприятливими макроекономічними тенденціями, а значною мірою – негативними наслідками реструктуризації промислових підприємств.

Дані про тенденції інвестиційної діяльності у причорноморських регіонах наведено у табл 1.

Таблиця 1

Обсяг освоєних інвестицій у причорноморських регіонах, млн.грн.

Регіони	2007	2008	2009
Економіка України – усього	188486	233081	151777
Причорноморські регіони – усього	23528	29400	21603
Автономна Республіка Крим	7007	8655	5536
Миколаївська область	3699	4332	4021
Одеська область	10500	12484	9959
Херсонська область	2322	3929	2087
Довідково: частка причорноморських регіонів у загальному обсязі, %	12,5	12,6	14,2

Складено за даними: Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів України за 2009 рік / Міністерство економіки України, 2010. – С. 48. Розрахунки автора.

У 2009 р. обсяг освоєних інвестицій у причорноморських регіонах знизився, що стало наслідком загального уповільнення інвестиційного процесу у країні через загострення економічної кризи. Натомість роль причорноморських регіонів у інвестиційному процесі посилювалася (частка освоєних інвестицій у 2009 р. досягла 14,2% від загального по економіці показника).

Жоден з причорноморських регіонів за показниками освоєння інвестицій не вийшов на рівень 1990 р., середній індекс інвестицій (до попереднього року) в них є нижчим за середній показник по економіці (за винятком 2008 р.), а частка власних коштів підприємств і організацій у структурі джерел інвестицій в основний капітал перевищує середній показник по економіці більш як на 10 відсоткових пунктів. У

причорноморських регіонах найбільші обсяги інвестицій спрямовуються у розвиток промисловості, натомість вкрай недостатніми є обсяги інвестування освіти, охорони здоров'я, екологічних програм, державного управління.

Дані про індекси інвестицій у причорноморських регіонах наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Індекси інвестицій у причорноморських регіонах, млн.грн.

Регіони	2007	2008	2009
Економіка України – усього	129,8	97,4	58,5
Автономна Республіка Крим	127,4	96,2	57,5
Миколаївська область	102,7	94,0	83,6
Одеська область	123,2	91,7	71,5
Херсонська область	132,6	132,8	48,0

Складено за даними: Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів України за 2009 рік / Міністерство економіки України, 2010. – С. 48. Розрахунки автора.

У 2007-08 рр. у всіх причорноморських регіонах, окрім Херсонської області, зафіксовано нижчі індекси інвестицій, що вказує на недостатні мотивації інвесторів для реалізації проектів у вказаних регіонах. У 2009 р. у всіх причорноморських регіонах, окрім Херсонської області, зафіксовано вищі індекси інвестицій. Це вказує на порівняно високу адаптивність інвестиційного процесу у причорноморських регіонах до зовнішніх шоків.

Вважається, що головною метою регіональної інвестиційної політики є стабільний соціально-економічний розвиток регіону на основі оптимального використання інвестиційних ресурсів. Досягнення цієї мети потребує не лише нарощування інвестиційних ресурсів, а й підвищення економічної і соціальної ефективності їх використання шляхом спрямування виробництва на інноваційний розвиток, на створення висококваліфікованих робочих місць та зростання продуктивності праці.

Основними інструментами впливу регіональної влади на інвестиційний розвиток регіону нині є обласні цільові програми та обласний бюджет. Для забезпечення збалансованості соціально-економічного розвитку причорноморських регіонів запропоновано головною метою інвестиційних стратегій таких регіонів визнати поліпшення якості життя їх населення за рахунок ефективних структурних змін та підвищення конкурентоспроможності регіональної економічної системи на основі випереджаючого збільшення обсягів та удосконалення структури інвестицій, активізації інноваційної діяльності, переходу економіки на інноваційну модель розвитку та формування сучасних високотехнологічних виробництв.

До першочергових завдань удосконалення регіональної інвестиційної політики в частині стимулювання інвестиційного процесу у причорноморських регіонах слід віднести такі: запровадження планування соціально-економічного розвитку цих регіонів шляхом розроблення, затвердження і реалізації науково обґрунтованих та реалістичних Стратегій інвестиційного розвитку причорноморських регіонів; продовження роботи щодо експериментального запровадження програм подолання депресивного стану окремих міст і районів у причорноморських регіонах; подальше реформування міжбюджетних відносин у напрямі бюджетної децентралізації, зміцнення місцевої фінансової бази з одночасним посиленням контролю за витрачанням бюджетних коштів; розвиток і вдосконалення інституційно-правового забезпечення регіональної соціально-економічної політики, зокрема щодо особливих режимів інвестиційної діяльності на територіях причорноморських регіонів; удосконалення системи управління на регіональному та місцевому рівнях на основі чіткого визначення і законодавчого закріплення розподілу повноважень і обов'язків між органами виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Доцільне використання таких інструментів механізму стимулювання інвестиційного забезпечення економічного розвитку причорноморських регіонів, як: розроблення та реалізація адекватних сучасним викликам програм регіонального розвитку; активізація практичного запровадження важелів та інструментів державної підтримки розвитку причорноморських регіонів, передбачених Законом України "Про стимулювання розвитку регіонів"; удосконалення організаційно-адміністративної роботи для розроблення та реалізації Угод регіонального розвитку; оптимізація процесу розроблення й запровадження Програм подолання депресивності окремих територій причорноморських регіонів; подальше реформування міжбюджетних механізмів у контексті необхідності збільшення доходної частини місцевих бюджетів, а також практичне застосування інструментарію регіональних "бюджетів розвитку" з метою посилення інвестиційно-інноваційної діяльності на відповідних територіях; апробація та поширення досвіду здійснення місцевих (регіональних, муніципальних та ін.) запозичень; удосконалення організаційно-економічного механізму стимулювання надходження прямих та портфельних іноземних інвестицій; підтримка розвитку територіальних промислових (виробничо-інноваційних) кластерів; створення та підтримка регіональних систем кредитування пріоритетних інвестиційних проектів та ін.

Досягти підвищення ефективності державного управління інвестиційним забезпеченням інноваційного розвитку регіонів можливо через здійснення ефективного централізованого державного та регіонального прогнозування, планування і регулювання інвестиційних

процесів відповідно до сучасних технологій управління, включаючи забезпечення їхнього збалансування та взаємоузгодженості, за умов інституційної, наукової і фінансової державної підтримки [5, с. 12]. На наш погляд, в умовах загострення економічної кризи регіональні органи влади в країні з трансформаційною економікою можуть сприяти оздоровленню інвестиційно-інноваційного клімату головним чином шляхом розвитку інституційного середовища та інфраструктури, а також забезпечуючи чітке виконання правових приписів на рівні території.

Висновки. Складність реалізації завдань стимулювання інвестиційного забезпечення економічного розвитку регіонів на сучасному етапі полягає в тому, що його здійснення відбувається в умовах загострення економічної кризи, недосконалості політики структурної перебудови економіки на базі ринкових відносин, відсутності необхідного досвіду, недостатності наукового забезпечення, недосконалості законодавчо-нормативного забезпечення, незавершеності розбудови системи регіонального управління. Водночас поступово трансформується концепція стимулювання регіонального розвитку. Якщо спочатку воно передбачало вживання заходів щодо підтримки депресивних територій, то в умовах кризи, в пропозиціях економістів йдеться скоріше про необхідність стимулювання розвитку всіх регіонів із застосуванням диференційованої системи інструментів.

Перспективи подальших розвідок. У подальшому мають бути виконані дослідження із прогнозування інвестиційної активності у причорноморських регіонів з урахуванням чинників глобального, національного і регіонального рівнів.

Література

1. Носова О.В. Інвестиційний клімат в Україні: основні напрями поліпшення / О.В.Носова // Стратегічні пріоритети. – 2008. – № 1. – С. 59-65.
2. Пилипів В. Управлінські аспекти децентралізації в контексті адміністративно-територіальної реформи в Україні / В.Пилипів // Економіка України. – 2008. – № 3. – С. 10-16.
3. Вовканич С.Й. Соціогуманістична парадигма інтеграції стратегії розвитку України та її регіонів / С.Й.Вовканич // Регіональна економіка. – 2008. – № 3. – С. 7-22.
4. Монастирський Л.Г. Модернізація технологій управління економічним розвитком територіальних спільнот базового рівня / Л.Г.Монастирський // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 12. – С. 119-125.
5. Грицаєнко І.А. Економічний прагматизм як домінанта інвестиційної політики України / І.А.Грицаєнко // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 2. – С. 4-13.

Abstracts

Zakharin S.V.

**Consisting of investment activity of industrial complex of regions
Black sea**

Analysed consisting of investment activity of industrial complex of regions Black sea. The key features of investment process are selected in regions Black sea. Suggestions are grounded in relation to stimulation of investment activity.